

INFOBULLETIN

Nadačního fondu obětem holocaustu
PROSINEC 2013

Vážení čtenáři,
přinášíme vám poslední InfoBulletin v letošním občanském roce. Naleznete v něm seznamy podpořených projektů pro příští rok, informace o námi podpořených projektech v programech Obnova a Připomínka, upoutávky na zajímavé knihy a informace o tom, co jsme sami organizovali.

Dovolte mi, abych závěrem roku poděkovala. Poděkovala všem, správná a dozorčí radě, zřizovateli, spolupracovníkům, dárcům, dobrovolníkům, kolegyním, blízkým. Přeji vám do nového roku jen to dobré, ať vás potkávají dobré věci v osobním a pracovním životě.

Marta Malá, ředitelka

Gratulujeme čestnému předsedovi správní rady k ocenění Paměti národa, kterou převzal 17. listopadu.

InfoBulletin vydává Nadační fond obětem holocaustu jako informační periodikum určené partnerským organizacím a žadatelům o nadační příspěvek. Adresa kanceláře: Legerova 22/1854, 120 00 Praha 2. Telefon: 224 261 615, 224 261 573, fax: 224 262 563. E-mail: info@fondholocaust.cz. Internet: www.fondholocaust.cz. Bulletin zapsán do evidence periodického tisku Ministerstva kultury ČR pod ev. číslem MK ČR E 16905. Kontakty: Marta Malá, ředitelka: mala@fondholocaust.cz, 224 261 615. Andrea Fictumová, koordinátorka programů Péče, Připomínka, Budoucnost: fictumova@fondholocaust.cz, 224 261 573. Ester Karasová, finanční manažerka: karasova@fondholocaust.cz, 224 261 573. Tereza Váňová, odborná pracovnice: vanova.terez@gmail.com.

Z obsahu čísla

Z NAŠÍ ČINNOSTI

Seminář NÁHROBKŮ

NA ŽIDOVSKÉM HŘBITOVĚ..... 3

Benefiční koncert NFOH

v Baráčnické rychtě..... 4

Seminář pro sociální pracovníky..... 5

PROGRAMY NFOH

Výběrové řízení pro rok 2014..... 6

Udělené příspěvky

Program Péče..... 7

Program Připomínka 8

Program Budoucnost 10

Podprogram Naše budoucnost..... 11

Program obnova..... 12

PROGRAM OBNOVA

Dokumentace náhrobků v Nové Cerekvi..... 13

Brigáda v Dolním Bolíkově a Písečném 16

Symbolika židovských náhrobků:

Koruna dobrého jména..... 17

PROGRAM PŘIPOMÍNKA

Obnovení židovského hřbitova

v Hustopečích 14

INFO

Projev předsedy Senátu PČR

k 75. výročí Křišťálové noci..... 18

KNIŽNÍ NABÍDKA

František R. Kraus: Plyn, plyn... pak oheň..... 19

Antonio G. Iturbe:

Osvětimská knihovnice 19

L. Příbyl, M. Plzák:

Zapomenuté transparty..... 20

SEMINÁŘ „NÁHROBKY NA ŽIDOVSKÉM HŘBITOVĚ“

Poslední letošní seminář pro pracovníky židovských a spřátelených organizací se konal 19. 11. 2013 na Židovské obci v Praze. Jeho cílem bylo naučit posluchače lépe rozumět textům a symbolům židovských náhrobků. S příspěvky vystoupili historici Iva Steinová (Tradice židovského pohřbívání, židovské hřbitovy na našem území) a Daniel Polakovič (Epigrafika židovského náhrobku). Společně s Kateřinou Steinovou pak oba přednášející v další části dopoledne uvedli frekventanty semináře do symboliky židovských náhrobků a základů jejich čtení. Odpolední část semináře se konala na Novém židovském hřbitově v Praze, kde všichni společně v praktické dílně četli části náhrobků a v praxi si ověřili své poznatky z dopolední části programu. Seminář měl dobrý ohlas, a proto v budoucnu připravujeme jeho pokračování.

FOTO: MIROSLAV P. BLAŽEK

BENEFIČNÍ KONCERT NFOH V BARÁČNICKÉ RYCHTĚ

Náš letošní koncert byl směsicí starého a ověřeného a nového a lehce divokého. Po čtyřech letech jsme se s beneficí vrátili do Baráčnické rychty, která za posledních několik let prošla s novým majitelem výraznou proměnou.

V programu jsme po loňské jazzové ochutnávce letos zvolili večer výhradně v rytmu romské hudby a na pódium jsme pozvali kapely Imperio a Terne Čave. K moderování jsme tak jako v minulých letech přizvali Ester Janečkovou. Do tradiční bohaté tomboly plné košer pokrmů a nápojů a knih s židovskou tematikou jsme letos díky našemu sponzorovi El Al mohli přidat i dvě zpáteční letenky do Tel Avivu.

Benefiční koncert byl letos výjimečně úspěšný – vstupenky jsme tentokrát vyprodali dokonce již měsíc před beneficí a museli jsme navyšovat kapacitu sálu. Večer samotný byl pak uvolněný a zároveň plný bujarého tance a veselí. Díky podmanivé hudbě tentokrát jen opravdu málokdo zůstal sedět za stolem a během večera tančili lidé dokonce i v uličkách mezi židlemi. Velmi nás potěšilo, že několik hostů ke kon-

ci večera označilo letošní koncert za „nejlepší v celé historii NFOH.“

Výtěžek letošního koncertu je 32 780 Kč. Rádi bychom poděkovali ČSOB Asset Management, hlavnímu finančnímu partnerovi koncertu, společnosti El Al, která věnovala do tomboly dvě letenky do Izraele a také všem dalším dárčům tomboly: Českému vinařství Chrámce, mamacoffee, Židovskému muzeu v Praze, Židovské obci v Praze, Židovské obci Olomouc, Městu Loštice, společností Rudolf Jelínek, King Solomon, Dinitz, Ciderie, rodinnému lihovaru Žešovská pálenice a o. s. Respekt a tolerance. Naše díky patří také dobrovolníkům Aleně, Petrovi, Tereze, Ester a Aniče, kteří významně pomohli organizaci koncertu. Všem návštěvníkům koncertu a našim přátelům pak děkujeme za dlouhodobou spolupráci, přízeň a za podporu, kterou nám svou přítomností na koncertě projevili. Těšíme se na setkání na benefici NFOH zase za rok!

FOTO: KAREL CUDLÍN

SEMINÁŘ PRO SOCIÁLNÍ PRACOVNÍKY

Dne 5. 11. 2013 jsme se naposledy sešli se sociálními pracovníky židovských organizací ke společnému vzdělávání. Mgr. Miroslav Prchal školil o standardech sociálních služeb. V příštím roce se chystáme navštívit poskytovatele služeb v terénu, navštívíme pražský Hagibor, vydáme se do Brna a doufáme, že nás přijede školit lektor ze zahraničí. Děkujeme za spolupráci Federaci židovských obcí, zejména Mgr. Ditě Šnajdrové, koordinátorce grantů Claims Conference.

Výběrové řízení na podporu projektů 2014

K uzávěrce 18. září jsme přijali 123 žádostí o nadační příspěvky s celkovým požadavkem přes 21 milionů korun. Grantové komise neměly tentokrát lehký úkol.

V programu PÉČE bylo rozděleno mezi 17 projektů 4,5 milionů korun. V programu PŘÍPOMÍNKA se letos sešlo úplně nejvíce projektů a tak jsme bohužel nemohli uspokojit všechny žadatele. Nakonec bylo 700 000 Kč rozděleno mezi 38 projektů. I přes menší nadační příspěvky doufáme, že budou projekty nakonec realizovány. Program BUDOUCNOST měl vyčleněno 500 000 Kč a ty byly rozděleny mezi 31 projek-

tů. V rámci programu BUDOUCNOST byla také vyhlášena podpora v podprogramu NAŠE BUDOUCNOST, která byla zaměřena na projekty cílené na mladé židovské rodiny. V tomto podprogramu, který byl financován z daru Židovské obce v Praze, jsme rozdělili mezi 8 projektů celkem 237 500 Kč. V posledním programu OBNOVA byly 17 projektům uděleny příspěvky ve výši 7,3 milionů Kč.

Všem úspěšným žadatelům gratulujeme a budeme se těšit na realizované projekty.

Na dalších stránkách uvádíme přehledy udělených nadačních příspěvků.

PROGRAM PÉČE		
Příjemce příspěvku	Název projektu	Příspěvek (Kč)
Židovská obec Děčín	Podpora sociálních služeb členům ŽOD	120 000
Židovská obec Brno, Agentura JAS	Důstojné stáří pro přeživší holocaust	700 000
Oblastní charita Hradec Králové	Úctyhodné stáří 2014	25 000
Židovská obec Teplice	Poradna pro seniory	120 000
Židovská obec Liberec	Terenní služby potřebným klientům 2014	120 000
Židovská obec v Ostravě, středisko Agentura domácí péče „Tikvah“	ADP „TIKVAH“ – pečovatelská služba	570 000
Betanie – křesťanská pomoc	Rezidenční péče pro přeživší holocaust	300 000
Židovská obec Plzeň	Sociální poradenství	70 000
Hospicové občanské sdružení Cesta domů	Hospicová péče o klienta židovského původu	20 000
Židovská obec v Praze	Domov sociální péče Hagibor	1 100 000
Židovská obec v Praze	Sociální služby pro přeživší holocaustu	450 000
Židovská obec v Praze	KDP EZRA – sociální a zdravotní péče se zvláštním zřetelem k potřebám přeživších ho- locaust	450 000
Židovská obec Karlovy Vary	Poskytování služeb péče členům ŽO Karlovy Vary	120 000
Živá paměť	Odborné poradenství – „Ghettorente“	25 000
Rafael Institut	Podpora terapeutického centra (Rodiny po holocaustu)	180 000
Židovská obec Olomouc	Sociální aktivizace první a druhé generace ŽO Olomouc II.	110 000
Výbor pro péči o Prix Irene	Překlad a vydání knihy pamětníka G. Blocha	20 000
CELKEM		4 500 000

PROGRAM PŘIPOMÍNKA		
Příjemce příspěvku	Název projektu	Příspěvek (Kč)
Tereziánská iniciativa	Boj proti antisemitismu v českých školách	175 000
Sdružení osvobozených politických vězňů a pozůstalých (SOPVP)	Putovní výstava „Místa utrpení, smrti a hrdinství“	30 000
Židovská obec v Ostravě	Odkaz přeživších šoa mladé generaci	10 000
Církev československá husitská v Kladně	Tvé jméno budu připomínat	5 000
Spolek akademiků Židů	Bílá místa ve výzkumu holokaustu	15 000
Continuum vitae	Holocaust v Tišnově 1941–1945	14 000
Sdružení židovských vojáků a odbojářů v Praze	Židé v boji a odboji – film + výstava	10 000
Gymnázium Přírodní škola	Vydání monografie o Petru Ginzovi	15 000
Západočeská univerzita v Plzni, Koordinační centrum česko-německých výměn Tandem Plzeň	8. česko-německé setkání mládeže	10 000
Židovská obec v Praze	Slavnostní koncert k Mezinárodnímu dni památky obětí holokaustu a předcházení zločinům proti lidskosti	10 000
Stolpersteine CZ	Stolpersteine / Kameny zmizelých 2014	30 000
Židovská obec Plzeň	2014 – Připomínka lednových transportů	15 000
Post Bellum	Židovské osudy v mobilní aplikaci Paměť národa	15 000
Živá paměť	Zmizelí Romové a Romové dnes – Romský holocaust, jeho stopy v poválečném Československu a život Romů v České republice	15 000
Sdružení konzultantů rozvoje organizací	Výstava k připomínce 70. výročí úmrtí Františka Zelenky	10 000
Státní oblastní archiv v Zámrsku	Pod hvězdou Davidovou	15 000
Židovská obec Teplice	Vzdělávání o židovství – multikulturní svět	7 000

Příjemce příspěvku	Název projektu	Příspěvek (Kč)
OpenEye	Tady to bylo, podívej	15 000
R. P. MUSIC	TYLDA – kniha a přednášky o životě jedné z obětí holocaustu	15 000
Židovská obec v Brně	Památník holocaustu v Brně	9 000
Univerzita Karlova v Praze	Židovsko-nežidovské vztahy v 20. století	15 000
Společnost Františka a Jiřího Langerových	Zapomenuť Jiří Mordechaj Langer	15 000
„OLDstars“ umělecká skupina	Přelíčení	10 000
Romano džaniben	Dějiny Romů ve výuce 2014	15 000
Muzeum Sokolov	„Eva Erbenová – osudy v pruhované košili“	5 000
Muzeum romské kultury	Ceija Stojka – interaktivní lektorský program pro školy	15 000
KreBul	Multikulturní výchova v praxi	10 000
Severočeské muzeum v Liberci	Publikace „Za osnatým drátem“	15 000
Židovské muzeum v Praze	Židovská paměť ve dvacátém století	20 000
Stopy paměti	Stopy paměti	10 000
Židovská obec Olomouc	Digitální databáze obyvatel židovského původu v Olomouci	15 000
Spolek Nicholase Wintona	Řetěz dobra	15 000
Revolver Revue	Zvláštní zacházení	25 000
Nakladatelství P3K	Vodové barvy (Akvarely), Lidia Ostałowska	15 000
In IUSTITIA	Bud' aktivní proti antisemitismu	10 000
Židovská obec Karlovy Vary	Vzpomínky přeživších holocaust na Karlovarsku	15 000
Institut Tereziánské iniciativy	Online učebnice o holocaustu	25 000
Theatr ludem	Ludvíček z ghetta – edukační dílna	10 000
CELKEM		700 000

PROGRAM BUDOUCNOST		
Příjemce příspěvku	Název projektu	Příspěvek (Kč)
Židovské muzeum v Praze	Vzdělávání o judaismu pro děti a mládež	25 000
Městské kulturní středisko Třebíč	Šamajim – festival židovské kultury v Třebíči	15 000
MUZIKA JUDAICA	MAŽIF III. (Malý židovský festival)	5 000
Židovská obec v Ostravě	Židovské učení a kultura na Ostravsku jako součást našeho života	10 000
Židovská obec Liberec	Vzdělávací a kulturní aktivity ŽOL 2014	10 000
Besamim	MACHOL Czechia 2014 – mezinárodní seminář izraelských lidových tanců	20 000
Židovská obec Plzeň	Šana: 5774/5	15 000
Židovská obec Karlovy Vary	Šábesové setkání – výuka židovských zákonů	10 000
Židovská obec v Praze	Obecní noviny	15 000
Lauderova MŠ, ZŠ a gymnázium při ŽOP	Výuka hebrejštiny na Lauderových školách	25 000
Muzeum Kroměřížska	Edice Židé a Morava XX	12 000
Chinuch	Hebrejšтина na obci	15 000
Sion – Nová generace	Dny pro Izrael	5 000
Muzeum Boskovicka	Judaismus od každodennosti k nesmrtelnosti	20 000
Chevre Kadiša ČR	Vytvoření autorského textilního svatebního baldachýchu	13 000
Židovská obec Děčín	Synagoga místem pro přednášky o judaismu	15 000
Baševi	Fenomén Židé – historie a kultura	15 000
Židovská obec Teplice	600 let příchodů Židů do Teplic	15 000
Sdružení D	Neonacismus a popírání holocaustu – interaktivní vzdělávací program pro SŠ (pokračování)	15 000
Židovská liberální unie v ČR	Kontinuita – židovské svátky a tradice	20 000
Institut Tereziánské iniciativy	Rasismus je jen jeden! Prevence antisemitismu a rasismu ve školách	45 000

Příjemce příspěvku	Název projektu	Příspěvek (Kč)
Krnovská synagoga	Bnei Noach – Tóra pro každého	20 000
Česká unie židovské mládeže	JudaFest 2014	15 000
Divadlo hudby Olomouc	Dny židovské kultury Olomouc 2014	20 000
Ulpan Teplice	Limud Ulpan Teplice	20 000
Židovská obec Olomouc	Den otevřených dveří na ŽO Olomouc	16 000
Bejt Simcha	MASKIL – rozšiřujeme obzory	15 000
Sportovní klub Hakoach	Viktorcup – sportem k židovské komunitě	15 000
Unijazz	Boskovice 2014 – festival pro židovskou čtvrť	15 000
Regionální muzeum v Mikulově	Akce a výstavy v mikulovské synagoze 2014	15 000
Společnost židovských žen ČR – CCJW	From ROOTS to FRUITS	9 000
CELKEM		500 000

PODPROGRAM NAŠE BUDOUCNOST

Příjemce příspěvku	Název projektu	Příspěvek (Kč)
Židovská obec v Praze	Klub Gešer	40 000
Chinuch	Předáváme tradici	30 000
Židovská obec v Praze	Trígenerační komunitní centrum Hagibor	25 000
Lauderova MŠ, ZŠ a gymnázium při ŽOP	Slavíme společně... školní oslavy svátků	30 000
Česká unie židovské mládeže	Mitzvah Day	15 000
Bejt Simcha	CHAVERIM – programy pro děti	30 000
Židovská obec Olomouc	Židovské tradice pro rodiny s dětmi	25 000
Federace židovských obcí v ČR	Židovské setkání 2014	42 500
CELKEM		237 500

PROGRAM OBNOVA		
Příjemce příspěvku	Název projektu	Příspěvek (Kč)
Židovská obec Liberec	Oprava 5 rodinných hrobů	80 000
Židovská obec v Praze	Obnova židovského hřbitova v Měchnově	50 000
Židovská obec v Ostravě	Židovské hřbitovy kulturní památky Ostravy	110 000
Židovská obec Brno	Rekonstrukce synagogy na ulici Skořepka	400 000
Náboženská obec Církve česko-slovenské husitské v Peruci	Rekonstrukce židovského hřbitova Hřivčice 4. etapa	60 000
Židovská obec v Praze	Obnova hrobnického domu v Berouně 2. etapa	100 000
Federace židovských obcí v ČR	Dlouhodobý projekt postupné rekonstrukce, obnovy a zachování movitých a nemovitých židovských památek na území ČR, které jsou v majetku FŽO	5 855 000
Židovská obec Plzeň	Desky Chevra Kadiša	80 000
Židovská obec Teplice	Převoz náhrobků do Mašтова, uložení	40 000
Židovská obec Teplice	Údržba hřbitova v Teplicích a Sobědruhách	50 000
Lauderova MŠ, ZŠ a gymnázium při ŽOP	Krajina život – Obnova židovského hřbitova v Golčově Jeníkově	25 000
Židovská obec Karlovy Vary	Rekonstrukce a obnova náhrobků na židovském hřbitově	100 000
ČUŽM	Brigáda ČUŽM v Habrech	15 000
Respekt a tolerance	Synagoga Loštice – stavební úpravy – etapa V.	200 000
Židovské muzeum v Praze	Restaurování náhrobků u Klausové synagogy	65 000
Náboženská obec Církve česko-slovenské husitské ve Velkém Vřešťově	Rekonstrukce a revitalizace synagogy v Hořicích – sanace proti vlhkosti + podlaha	20 000
Židovská obec Olomouc	Údržba a opravy na židovském hřbitově v Olomouci	50 000
CELKEM		7 300 000

Dokumentace náhrobků v Nové Cerekvi

Jedním z projektů, které jsme v letošním roce podpořili, je zdokumentování náhrobků židovského hřbitova v Nové Cerekvi. Projekt zajišťuje Iva Steinová z a. s. Matana, která společně s Danielem Polakovičem ze Židovského muzea v Praze již několik let pracuje na celkovém dokumentování židovských hřbitovů po celé republice.

Tato dokumentace může pomoci jak různým historikům, badatelům či lidem hledajícím své židovské předky, tak i v případech vandalismu nebo rozkrádání náhrobních kamenů.

Počátky židovského osídlení v obci Nová Cerekve můžeme hledat snad již v 16. století, avšak nejstarší dochované náhrobky z místního hřbitova pochází z konce 17. století. V roce 1855 si židovská komunita nechala vystavět monumentální synagogu v tehdy oblíbeném maurském slohu. V současnosti probíhá rekonstrukce celého objektu v rámci projektu REVITALIZACE ŽI-

DOVSKÝCH PAMÁTEK. Synagoga by měla být slavnostně otevřena letos na podzim. Od příštího roku bude v jejích prostorách umístěna stálá výstava o architektuře synagog v Českých zemích a zároveň bude využívána pro kulturní akce.

Účelem našeho projektu je komplexně zdokumentovat dochované náhrobní kameny na místním hřbitově. Každému náhrobku je přiděleno číslo dle plánu hřbitova a je vyfotografován speciální metodou zvýšeného světelného kontrastu, čímž dochází k zvýraznění kontur písmen a jejich snazšímu a přesnějšímu rozpoznání. Na takto pořízených snímcích lze pak číst i takové texty náhrobků, které jsou za běžných podmínek, tzn. přímo na místě a za denního světla, téměř nečitelné. Po provedení fotodokumentace následuje identifikace jednotlivých osob z epitafů, datace jejich úmrtí a porovnání s dostupnými archivními prameny. Díky tomuto projektu je možné vytvořit si hlubší a kvalitnější pohled na židovské obyvatelé této lokality a propojit nové poznatky z dokumentace s dalšími informacemi, které o Židech v regionu již známe.

■ ks

I. Steinová a D. Polakovič u náhrobku malíře Alfreda Justitze (1879–1934), místního známého rodáka

Náhrobní kámen Wolfa Hirše Koperla z roku 1866 s vyobrazením jelena, který symbolizuje jméno zemřelého. Na náhrobku je kromě jména a data úmrtí dále uvedeno, že Wolf Hirš Koperl byl košerákem v Pelhřimově.

Obnovení židovského hřbitova v Hustopečích

Hustopeče si 8. října 2013 připomněly 75. výročí nacistického záboru města. Stalo se tak důstojně, otevřením obnoveného židovského hřbitova a odhalením pamětní desky prvního a posledního hustopečského rabína dr. Isidora Böcka.

Po vzniku novodobé židovské obce v Hustopečích po roce 1848 spadali tamní Židé pod židovskou náboženskou obec v Podivíně. Jejich úsilí o emancipaci bylo naplněno instalací rabína v prosinci 1897. Pod hustopečskou židovskou obec pak spadali Židé z 18 obcí, tvořících soudní okres Hustopeče. Již v roce 1880 však byla zprovozněna synagoga a o šest let později i hřbitov.

U vstupu na hřbitov se nacházela obřadní síň o rozměrech 5×6 m, s portálem zakončeným lomeným obloukem s motivem šesticípé hvězdy. V obřadní síni stával pohřební kočár a stroj na spouštění rakví do hrobu. Po obou stranách síně se nalézaly vstupní branky pro pěší. Areál hřbitova vymezovala cihelná zeď o výšce 1,5–2 m a tloušťce 50 cm. Plochu hřbitova rozdělovala hlavní středová cesta, kolmo k ní stálo osm pravidelných řad hrobů, jichž bylo odhadem necelých sto.

Když židovská obec po příchodu wehrmachtu do Hustopečí zanikla, přešlo v říjnu 1939 vlastnické právo ke hřbitovu na městskou obec Hustopeče. Po skončení války již nebylo možno

židovskou obec v Hustopečích obnovit a vlastníkem hřbitova se stala ŽNO Brno. Poslední pohřeb přeživší Cecilie Wachsmannové, která podlehlá následkům útrap v koncentračním táboře, se na hustopečském hřbitově konal 3. dubna 1946.

Opuštěný hřbitov byl vystaven zapomnění a chátrání. Počátkem šedesátých let 20. století bylo konstatováno poničení obřadní síně, narušení ohradní zdi a vstupních vrat. Na hřbitov se dostávaly nepovolané osoby, které se postaraly o převrácení všech náhrobků a jejich rozházení po ploše hřbitova. Pohřebiště bylo zarostlé křovím a akátovými stromy.

Hřbitov se v té době nacházel v již zastavěné obytné části města a byl předmětem stálé kritiky a připomínek občanů; na vandalizaci hřbitova upozorňoval i Krajský národní výbor v Brně.

Tehdejší Okresní národní výbor Břeclav a Místní národní výbor Hustopeče však jedinou alternativu řešení spatřovaly v prosazování likvidace pohřebiště. Na přelomu sedmdesátých

Hřbitov v sedmdesátých letech minulého století

a osmdesátých let minulého století tedy došlo k asanaci hřbitova. Zbýlé náhrobky byly zčásti odprodány kameníkům, zčásti zahrnuty do země a plocha pohřebiště se změnila na park, jehož intimita však vzala rychle za své výstavbou garáží a stále frekventovanějším silničním provozem v těsném sousedství.

Jedinou upomínku na zdejší Židy pak představovala synagoga, využívaná nacisty jako stanoviště technické pomoci a po válce adaptovaná na stolárnu. Po převratu 1989 vyměnila stále zchátralejší budova několik majitelů, které spojovala neochota investovat do její údržby, takže poslední z nich její neblahý stav vyřešil razantně a v roce 2010 ji zboural.

Město Hustopeče nemá dnes žádnou jinou památku na bývalé židovské občany – vyjma pohřebiště, z jehož původní výbavy zůstal stát jen úsek ohradní zdi při jihovýchodní straně; je si však vědomo, jak důležité je zachovat místo vzpomínky pro reflexi minulosti – v tomto případě jejího nejděsivějšího dějství. Tyto snahy byly finančně podpořeny Nadačním fondem obětí holocaustu a v letošním roce došlo k ob-

nově tři stržených částí, které oddělily plochu pohřebiště od okolních komunikací a garáží.

Do středu plochy hřbitova byl nainstalován památník se 73 jmény hustopečských židovských rodin a na zeď hřbitova byla připevněna pamětní deska rabína dr. Isidora Böcka, který se letos stal in memoriam čestným občanem Hustopečí. Desku odhalili rabínovi vnuci – paní Judith Leifer a pan Šmuel Loeb, kteří financovali její pořízení.

O připomenutí hustopečské židovské historie se systematicky ve svých odborných pracích i v praktických činech stará ředitelka hustopečského městského muzea Soňa Nezhodová. V roce 2006 se zasloužila o uspořádání konference o díle Johanna Wolfganga Brügela, o rok později následovalo umístění pamětní desky věnované umučeným Židům v době holocaustu v průjezdu radnice. Letošní slavnostní akt podpořili zastupitelé města Hustopečí a starosta Luboš Kuchynka, který odhalení pomníku uvedl. Za Židovskou obec Brno promluvil její předseda Jáchym Kanarek a za NFOH poděkoval organizátorům Tomáš Hrbek. Ten rovněž tlumočil

pozdrav předsedy Federace židovských obcí Petra Papouška.

Odhalení pomníku se ujali potomci rabína Isidora Böcka. Paní Judith Leifer při této příležitosti ve svém českém proslovu mimo jiné řekla: „Můj bratr Šmuel a já jsme jedinými vnuky rabína doktora Isidora Böcka a jeho manželky Emmy, rozené Benediktové. Naši maminkou byla jejich nejmladší dcera Anna. Vážíme si toho, že jsme byli pozváni na toto slavnostní vzpomínkové setkání jako rodinní příslušníci. Stojí za námi dvě další generace, avšak v důsledku tragických historických událostí žije Šmuelova rodina v Izraeli a moje ve Spojených státech. Vědí jen málo o rodinném příběhu, který začal na Moravě na konci 18. století slavným rabínem Mordechajem Benettem-Bendiktem.“

Další část proslovu věnovala paní Judith Leifer osobní vzpomínce na svého dědečka, který zahynul ve špatném psychickém stavu v roce 1943 v Terezíně. Poznamenala rovněž, že muzeu v Hustopečích věnovala kopii disertace svého dědečka a také kopii babiččina smutného deníku, jehož originál je uložen v Terezíně.

Brigáda v Dolním Bolíkově a Písečném

Česká unie židovské mládeže uspořádala ve slunečných dnech 27. a 28. 10. 2013 další brigádu na židovských hřbitovech s finanční podporou NFOH. Tentokrát jsme se zaměřili na dvě lokality spravované Matanou a nacházející se v okolí moravských Slavonic. Po šabatě, který jsme oslavili v penzionu v Dolním Bolíkově spolu s rabínem Danym Mayerem z Haify, jsme se nejprve v neděli 27. 10. vypravili na tamní hřbitov. Je nutno říci, že je díky péči správce pana Lorence ve vzorném stavu, naší úlohou tedy bylo hlavně odstranit náletovou vegetaci, jež poškozovala zeď hřbitova z vnější strany a znesnadňovala k ní přístup. Druhý den brigády jsme strávili v Písečném nad Dyjí převážně odhrabáváním listí, podařilo se nám také „postavit na nohy“ jeden z po-

valených náhrobků. Většina z povalených macev bohužel původně stála na kamenných podstavcích a k jejich navrácení do původního stavu bude zapotřebí adekvátní technické vybavení. Je nutno dodat, že i zdejší hřbitov, který se po desetiletí nacházel v hraničním pásmu a chátral, je hlavně kvůli správci panu Sigmundovi opět krásným a důstojným místem posledního odpočinku pro celé generace místních Židů.

Za to, že i letošní brigáda splnila svůj účel, děkujeme jejím účastníkům, NFOH za finanční příspěvek, Mataně a místním správcům za technickou podporu a penzionu Na Zámečku v Dolním Bolíkově za ochotu a vstřícnost nejen k našim nezvyklým stravovacím návykům.

■ ČJÚM pro InfoBulletin NFOH

Symbolika židovských náhrobků

Při návštěvách židovských hřbitovů návštěvník narazí dříve nebo později na náhrobky, jejichž výzdobě v daném momentu nerozumí nebo nezná souvislost motivu výzdoby s textem náhrobku či s osobou zemřelého. V cyklu drobných příspěvků se pokusíme některé ze symbolů na konkrétních ukázkách určit a interpretovat.

Koruna dobrého jména

Koruna je základním výtvarným motivem pro vyjádření pocty. Patří mezi autentická židovská znamení, vyrůstající z potřeby výtvarně zachytit hodnoty judaismu, zakotvené v Talmudu. Za nejvýznamnější z korun je považována KETER ŠEM TOV (KORUNA DOBRÉHO JMÉNA). Talmud uvádí, že stojí nade všemi třemi předchozími (korunami Tóry, kněžství a vlády). Výtvarný motiv bývá buď popsán vysvětlujícím nápisem *keter šem tov*, nebo zkratkou, tvořenou iniciálami KŠ'T. Na rozdíl od

ostatních korun není vyhrazena pouze pro muže, a na náhrobkách žen se proto vyskytuje velmi často. Identifikovat korunu jako *keter šem tov* lze také z textu náhrobku, pokud obsahuje sdělení, že zemřelá osoba byla pohřbena „v dobrém jménu“. Z roku 1718 pochází náhrobek JOCHETL, DCE-
RY EFRAJIMA ŘEČENÉHO GOMPRECHT, na hřbitově v Lošticích. Náhrobní nápis Jochetl sděluje: „*Bude jí Bůh pamatovat vše dobré, co učinila.*“

■ Iva Steinová

Projev předsedy Senátu při příležitosti 75. výročí Křišťálové noci

Vzpomínkové setkání u příležitosti 75. výročí tzv. křišťálové noci se konalo dne 8. 11. 2013 v Liberci, organizoval jej Liberecký kraj, Statutární město Liberec, Federace židovských obcí v ČR a Židovská obec Liberec. Pro aktuálnost přinášíme projev předsedy Senátu Parlamentu ČR pana Milana Štěcha.

Křišťálovou noc jsme zvyklí spojovat si hlavně s nacistickým Německem. Kvůli Mnichovské dohodě však proběhla i na historickém českém území. Tady v Liberci, sídle někdejšího československého občana Konráda Henleina, byla v raních hodinách 11. listopadu 1938 zapálena krásná novorenesanční synagoga. Nešlo o žádnou historickou památku, ta budova byla stará sotva půl století. Navíc většina bývalého židovského obyvatelstva už tou dobou v Liberci ani nebyla. Přesto mě mrzí, když čtu zprávy z dobového tisku. Píše se v něm, že požáru nadšeně přihlíželo mnoho libereckých Němců. I to, že hasiči se ani nepokoušeli synagogu hasit, jen se starali o to, aby nechytily okolní domy. Není divu. Křišťálová noc byla akce posvěcená samotným nacistickým vedením. I když se snažil jako spontánní výbuch spravedlivého lidového hněvu, což je v dějinách bohužel velmi běžný a osvědčený postup.

Na druhou stranu nelze tvrdit, že Křišťálová noc – ať už v Německu nebo na obsazeném území u nás – neměla podporu širokých, zejména německých vrstev. Bohužel měla. Proto je zcela na místě si Křišťálovou noc v Liberci, Jablonci a dalších českých městech stále připomínat. Nejen v souvislosti s ideologií nacismu jako takovou, ale i s chováním německy mluvícího obyvatelstva v Československu ještě před okupací a před válkou. A všechno to samozřejmě souvisí i s poválečným odsunem. Nenechme si nikým namluvit, že tomu tak není. Důsledky měly své příčiny.

Nejde ale jen o minulost. Jde především o budoucnost. Nedávno skončily předčasné volby do

Poslanecké sněmovny.

V následné nepřehledné situaci trochu zapadl jeden znepokojivý fakt. Krajně pravicová Dělnická strana sociální spravedlnosti (vždycky, když slyším ten název, musím se pousmát) sice v celorepublikovém měřítku příliš neuspěla, ale v některých krajích – Karlovarském, Ústeckém a bohužel i Libereckém – udělala nadprůměrný výsledek. Právě v těch našich krajích, které měly ve třicátých letech jako první přímou zkušenost s ultrapravicovým řáděním.

A to je to, co mě znepokojuje a proč je podle mě nutné si nejen Křišťálovou noc, ale i další předválečné a válečné události znovu a znovu připomínat. Není prostě možné dopustit, aby v zemi, která byla jednou z prvních obětí nacismu, posilovala strana, která staví na rasismu, xenofobii a otevřené demagogii. Byla by to ostuda nás všech. Jistě, oni se tváří jako velcí vlastenci, skoro jako jediní uvědomělí vlastenci u nás. Nenechme se ale mýlit. O žádné opravdové vlastenectví nejde. Stejní „vlastenci“, jaké máme dnes v Dělnické straně sociální spravedlnosti, kdysi nenáviděli Masaryka. A z řad obdobných „vlastenců“ vzešli největší zrádci národa typu Emanuela Moravce. Právě takoví pak schvalovali vyhlazování našich židovských spoluobčanů. A zase to bylo údajně v zájmu lidu a s jeho souhlasem. Dnes se pro změnu neonacisté dovolávají národa, když útočí na ty, kteří jejich názory a jednání odmítají. Je to pořád tentýž příběh. Myslím, že u příležitosti 75. výročí Křišťálové noci je dobré na to pamatovat.

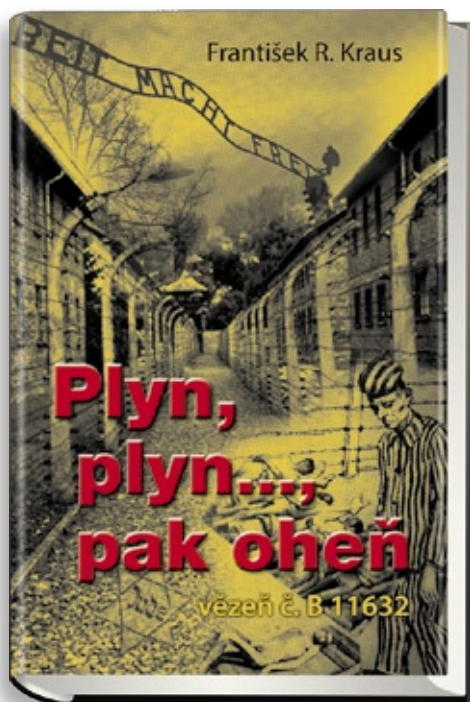
FRANTIŠEK R. KRAUS: PLYN, PLYN... PAK OHEŇ

Autobiografický příběh odehrávající se v době druhé světové války v koncentračním táboře Osvětim. František Kraus velice poutavě popisuje vlastní zážitky z tábora, které jsou dnes již nepředstavitelné a známé snad jen z válečných filmů. Kniha vydaná bezprostředně po skončení války je živým svědectvím nekonečného utrpení holocaustu a svým vyprávěním se dokáže vžít do autorových pocitů.

Knihu lze zakoupit u vybraných knihkupců nebo objednat na adrese vydavatele: Grantis, s. r. o., Třebovská 109, 562 03 Ústí nad Orlicí, tel.: 465 525 741, e-mail: grantis@grantis.cz, www.grantis.cz

ANTONIO G. ITURBE: OSVĚTIMSKÁ KNIHOVNICE

Osvětim-Březinka – zdálo by se, že dnes už k tomuto divadlu hrůzy můžeme dodat

jen velmi málo. A přece. Je tu pravdivý, byť téměř neznámý příběh několika útlých a zaprášených knížek, které se na ono pochmurné místo dostaly buhviyak a jejichž stránky drží pohromadě jen zázrakem a silou vůle a odvahy čtrnáctileté Dity Adlerové, osvětimské knihovnice, strážkyně podivuhodného táborového tajemství. Příběhem literární Dity, jehož předlohou jsou vzpomínky skutečné, dnes osmdesátileté Dity Krausové, se vracíme k polozapomnuté historii rodinného tábora, který existoval v Březince od září 1943 do července 1944 a jehož tragický konec, ač dodnes zahalený řadou neobjasněných okolností, představuje největší hromadnou vraždu československých občanů za druhé světové války.

Španěl Antonio G. Iturbe (narozen 1967 v Zaragoze), kulturní publicista, jehož je OSVĚTIMSKÁ KNIHOVNICE třetím rozsáhlejším románem, se nelehkého tématu zhostil tak, jak novinář umí nejlépe – poctivým studiem dostup-

ných pramenů, v nichž paměti o téměř dvě generace starší přítelkyně Dity hrají klíčovou roli, a syrovou reportážní zkratkou, která bílá místa v autentických vzpomínkách i ve skoupé historické dokumentaci vyplňuje literární fikcí bez patosu a jen v míře nezbytně nutné.

LUKÁŠ PŘIBYL, MICHAL PLZÁK: ZAPOMENUTÉ TRANSPORTY

Dokumentární filmy ZAPOMENUTÉ TRANSPORTY vzbudily u diváků mimořádnou pozornost. Podařilo se v nich zachytit výpovědi několika málo svědků, kteří přežili transporty českých Židů do Lotyšska, Běloruska, Estonska a do oblasti Lublinu v Polsku.

V rozhovoru, který tvoří první část knihy, hovoří autor dokumentů Lukáš Přibyl o tom, jak složité a někdy dobrodružné bylo pátrání po svědcích i po unikátních obrazových materiálech. Osvětluje při tom své badatelské postupy a vypráví o tom, co se do filmů nedostalo.

Druhá část knihy obsahuje přepisy svědectví lidí, kteří o zapomenutých transportech vypovídali ve filmech.

Knihu doplňují fotografické snímky z archivu Lukáše Přibyla.

Pravda a lež. Filmování v ghettu Terezín 1942–1945

4²/₅

29 | 8 | 2013–23 | 2 | 2014

Židovské muzeum v Praze
Galerie Roberta Guttmanna

U Staré školy 3, Praha 1

Otevřeno denně
kromě sobot a židovských svátků
9:00–16:30 h

WWW.JEWISHMUSEUM.CZ • WWW.NFA.CZ